

SAAMELAISKÄRÄJIEN KERTOMUS VUODELTA 2002

1. YLEISTÄ

Saamelaiskäräjälain (974/95) mukaisesti saamelaiskäräjät laatii vuosittain hallituksen kertomuksen laatimista varten kertomuksen siitä, mitä merkittävää on tapahtunut saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksessä. Saamelaiskäräjät kiinnittää kertomuksessaan huomiota siihen, miten eduskunnan ja sen erityisvaliokuntien toivomat ja edellyttämät asiat ovat toteutuneet, miten saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset perusoikeudet ja niitä koskeva itsehallinto ovat saamelaisten mielestä toteutuneet saamelaisten kotiseutualueella sekä siihen, mitkä tärkeät lainsäädäntöhankkeet tulisi saattaa eduskunnan käsiteltäviksi.

1.1. Toimintaympäristö

Saamelaiskäräjät on saamen alkuperäiskansan edustajisto, jonka saamelaiset valitsevat vaaleilla keskuudestaan joka neljäs vuosi. Saamelaiskäräjät toteuttaa perustuslakia saamelaisten itsehallinnon osalta. Saamelaisten kotiseutualueella saamelaisilla on omaa kieltään ja kulttuuriaan ja siihen kuuluvia perinteisiä elinkeinoja koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaiskäräjillä on 21 jäsentä ja neljä varajäsentä. Käräjien puheenjohtaja on päätoiminen. Käräjillä on sihteeristö, joka jakautuu yleiseen toimistoon, saamen kielen toimistoon ja koulutus- ja oppimateriaalitoimistoon.

Saamelaisilla maan ainoana alkuperäiskansana on perustuslaillinen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan siihen kuuluvine perinteisine maankäyttömuotoineen (2). Saamelaisten asema alkuperäiskansana, jolla on oma kulttuuri ja kieli, on vielä järjestämättä ja julkinen valta kohtelee saamelaisia alueellisena kielivähemmistönä (2.1). Saamelaiskäräjälain avoimen saamelaismääritelmän perustalta ei ole edes määriteltävissä sitä ryhmää, jolle saamelaisten erityiset oikeudet on turvattu (2.2). Saamelaisten maanomistus-oikeus valtionmaan alueella on laissa ratkaisematta ja saamelaiselinkeinot ovat turvaamatta saamelaisille lainsäädännön, hallinnon ja taloudellisten tukitoimien keinoin (2.3). Euroopan unionin maatalouden säännösten kansallinen soveltaminen poronhoitoon murentaan saamelaiskulttuurin aineellisen perustan ja saamen kielen monimuotoisuuden (5 verr 2.1)

Saamelaisten yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien edistäminen on pysähtynyt (3), käräjien resurssit ovat heikot (3.1) ja käräjiltä puuttuu perustuslain edellyttämää itsehallintoa (3.2). Saamelaiskäräjät on suomalaiseseen hallintojärjestelmän ulkopuolella siten, että sen tahdonilmaisut jäävät kuulematta ja ottamatta huomioon hallinnon suunnittelu- ja valmistelutyössä. Saamelaiset jäivät toisinaan kuulematta myös heitä erityisesti koskevassa asiassa eduskunnan erityisvaliokunnissa. Valtioneuvostossa saamelaisten aseman toteutuminen alkuperäiskansana on järjestämättä tietyn ministeriön vastuulle.

1.2 Toiminta

Kertomusvuonna Saamelaiskäräjät piti neljä kokousta. Eduskunnan erityisvaliokunnat kuullivat käräjiä kuusi kertaa ja saivat pyytämänsä 10 kirjallista lausuntoa. Kaikkiaan käräjät antoi 39 lausuntoa, teki 10 aloitetta tai esitystä, laati 12 kannanottoa, lausumaa tai muistiot. Käräjien edustajat osallistuivat 22 pysyvään kansalliseen ja kolmen kansainväliseen toimielimen toimintaan ja 47 kansalliseen ja neljään kansainväliseen tilaisuuteen. Saamelaiskäräjät jakoi saamelaiskulttuurimäärärahan (168.000 euroa). Saamelaiskäräjien edustajat olivat käräjien laatiman muistion johdosta kuultavina hallituksen iltakoulussa. Saamelaiskäräjiltä valmistui asiakirja "Maanomistustyöryhmän selvitys saamelaisten kotiseutualueen maaky-symyksessä. I osamietintö: valtion metsämaa, suojelualueet ja yleiset vesialueet". (2.3).

2. SAAMELAISTEN PERUSOIKEUKSIEN JA IHMISOIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN

Eduskunta edellytti vuonna 1993 saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien riittävän tason turvaamista kulttuuriautonomian perustalta. Mainitut seikat tuli eduskunnan sivistysvaliokunnan mietinnön (9/1993 vp) mukaan turvata, jotta saamelaiset voisivat tulevaisuudessakin elää oman identiteettinsä ja elämäntapansa mukaisesti monikielisessä ja monikulttuurisessa yhteiskunnassamme.

Valtiosääntöoikeudelliset puitteet saamelaisten alkuperäiskansan oikeudelle omaan kieleen, kulttuuriin (PL 17.3 §) ja niitä koskevaan itsehallintoon (PL 121.4 §) saamelaisten kotiseutualueella on nykyisin turvattu perustuslaissa, jonka mukaan julkisen vallan tehtävänä on turvata ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista PL 22 §).

Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen tuli ohjelmansa mukaisesti huolehtia saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien toteutumisesta.

2.1. Saamen kieli, saamenkieliset palvelut ja kouluopetus

Saamen kieli alkuperäiskansan kielenä jäsentää poronhoitajan, kalastajan ja metsästäjän kokemusmaailmaa, tietoa ja taitoa luonnosta ja ympäristöstä ja välittää sitä sukupolvelta toiselle. Saamen kielen omaperäisyys, monimuotoisuus ja täsmällisyys elävät vain perinteisissä töissä omalla alueella. Oma kieli identifioi saamelaisen alueeseensa, elämänmuutonsa ja yhteisöihinsä. Mainituista lähtökohdista saamelaisten mahdollisuudet ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan riippuvat perimmältään siitä, miten saamelaiselinkeinojen harjoittaminen on oikeudellisesti, hallinnollisesti ja taloudellisesti turvattu etniselle saamelaisväestölle. - Päiväkotitoiminta, saamenkielinen kouluopetus, saamen kielen käyttö viranomaisissa ja julkisen vallan saamenkieliset palvelut ylläpitävät saamen kieltä valta-yhteiskunnassamme.

Saamelaiskäräjien valmisteleva saamen kielilakiluonnos, jolla on tarkoitus korvata laki saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa (516/1991), luovutettiin oikeusministeriölle. Lausuntokierroksen jälkeen oikeusministeriö toimitti lakiluonnoksen Saamelaiskäräjien kommentoitavaksi. Hallituksen tarkoitus on antaa saamen kielilakiesitys eduskunnalle vuonna 2003 jotta se astuisi voimaan vuoden 2004 alussa samanaikaisesti uuden kielilain kanssa

Saamelaiskäräjät pitää erittäin tärkeänä saamen kielilain saattamista eduskunnan käsiteltäväksi. Siinä yhteydessä tulee varautua myös resurssien osalta saamen kielilain edellyttämiin toimiin. (VvVm 40/2002 vp s. 88)

Saamelaiskäräjien yhteydessä toimivassa saamen kielen toimistossa on vuodesta 2002 käännös- ja tulkkaustoimintaa varten kolme kielenkääntäjää. Tämän lisäksi saamelaisalueen kunnille on varattu määräraha kielilain mukaisiin avustuksiin.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnat saavat valtiolta erillisrahoituksen saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen edellyttämien opettajien palkkaukseen. Valtioneuvosto muutti rahoitusperusteita vuoden lopussa Saamelaiskäräjien esittämällä tavalla, mikä helpottaa kuntia tämän opetuksen järjestämisessä. Kyseisessä opetuksessa olevien oppilaiden määrä laski 477 oppilaaseen, vaikka saamenkielinen opetus samanaikaisesti lisääntyi. Suurin syy laskeviin oppilaslukuihin on saamelaisten poismuutto saamelaisten kotiseutualueelta. Erillisrahoitus tulisi ulottaa myös saamelaisalueen ulkopuolelle.

Saamelaiskäräjien esityksestä asetetut työryhmät ovat esittäneet saamelaisten opetusta koskevat osat valtakunnallisiin perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteisiin ja tehneet ehdotukset saamelaisväestön, sen aseman ja kulttuurin huomioon ottamista tässä opetuksessa yleensäkin. Opetussuunnitelmauudistuksessa ei otettu kuitenkaan huomioon maan ainoan alkuperäiskansan saamelaisten olemassaoloa osana Suomen kulttuuria, historiaa, yhteiskuntaa, maantiedettä ja taidetta. Ellei saamelaisia oteta asianmukaisesti huomioon uusissa oppimäärissä, saamelaisten asema maamme alkuperäiskansana jää tultavaksi toteutumatta osaksi opetushallinnon laiminlyönnin johdosta.

Pohjoisaamen-, inarinsaamen- ja koltansaamenkielisen opetuksen lisääntyessä ja matematiikan oppikirjojen uusimisen johdosta oppimateriaalitarpeet kasvoivat ja osa hankkeista keskeytyi vuoden aikana. Oppimateriaalimäärärahaan tulisi saada 100.000 euron tasokorotus.

Kertomusvuonna valtion talousarviossa oli 200.000 euron kiinteä määräraha saamenkielisten sosiaali- ja terveystalouden tuottamista varten. Määrärahaa sai käyttää valtionavus-

tuksen maksamiseksi Saamelaiskäräjien kautta saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi.

Kertomusvuonna tuli voimaan laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1230/2001). Sen toimeenpanoasetuksen (1411/2001) mukaan osaamiskeskustoimintaa rahoitetaan valtionavustuksella, josta 1,5 % maksetaan Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Kyseistä osaamiskeskusta koskevan sopimuksen mukaisesti avustus (45.000 euroa) maksettiin Saamelaiskäräjille, jolla on tehtäviä varten määrääkainen suunnittelija.

2.2. Saamelaismääritelmä

Saamelaiskäräjälain 3 §:n mukainen saamelaisen määritelmä on niin avoin, että sen perustalta ei ole määriteltävissä ketä kuuluvat perustuslain mukaiseen saamelaisten alkuperäiskansaan. Euroopan neuvoston ministerikomitea on todennut päätelmissään, että saamelaisten määritelmä aiheuttaa riitoja, ja kehottanut Suomea ottamaan asianmukaisesti huomioon päätelmät ja niihin liittyvät neuvoa-antavan komitean lausunnon kommentit. Neuvoa-antava komitea totesi saamelaismääritelmään liittyvien vaikeuksien lisänneen ilmapiirin jännittymistä Pohjois-Suomessa ja suositteli, että Suomen hallitus edelleen paneutuu kysymykseen tavoitteenaan oikeudenmukainen ratkaisu, joka auttaa saamelaisia ylläpitämään ja kehittämään kulttuuriaan sekä säilyttämään identiteettinsä peruselementtejä pitäen mielessä, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa. Kommenttien mukaan tässä prosessissa hallituksen tulisi ottaa huomioon etenkin Saamelaiskäräjien näkemykset.

Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaiskäräjälain saamelaismääritelmä muutetaan saamen kieleen perustuvaksi ja vastaamaan nykyistä saamelaisten ryhmää.

2.3. Saamelaisten oikeudet maahan, veteen ja perinteisiin elinkeinoihin

Lainsäädännöstämme puuttuvat säännökset saamelaisten valtionmaahan kohdistuvasta omistusoikeudesta tai käyttöoikeudesta niin varallisuus oikeudelliselta perustalta kuin alkuperäiskansana. Sisäasianministeriön Saamelaisvaltuuskunnalle vuonna 1993 antaman tehtävän mukaisesti, josta hallitus ilmoitti 17.4.1996 kirjeellään perustuslakivaliokunnalle, Saamelaiskäräjiltä valmistui kertomusvuonna asiakirja "Maanomistustyöryhmän selvitys saamelaisten kotiseutualueen maakysymyksessä. I osamietintö: valtion metsämaa, suojealueet ja yleiset vesialueet". Asiakirjan mukaan valtionmaat ovat nykyisin muodollisesti kiinteistöjä ja valtion omistusoikeusyksiköitä vuonna 1976 annetun jakolain muutoksen (984/1976) johdosta. Ennen lainmuutosta valtionmailla ei ollut yhtään kiinteistön aineellista tunnusmerkkiä kuten omat rajat, lainhuudatus ja rekisterimerkintä, joten ne eivät olisi edes voineet olla omistusoikeuden kohteina. Lainmuutos on erehdys, jolla suunnaton maaomaisuus on ilman julki tuotuja oikeudellisia perusteita ja ilman perustuslain myötävaikutusta siirretty aikaisemmilta omistajiltaan valtion muodolliseen omistukseen ja merkitty myöhemmin kansalaisten omaisuudensuojaa loukaten toimistotyönä kiinteistörekisteriin. Valtionmaata koskevassa kysymyksessä maa- ja metsätalousministeriön virkamiehet eivät ole asiakirjan mukaan toimineet edes vilpittömässä mielessä.

Saamelaistoimikunnan mietintöön (KM 2001:14) sisältyvän ehdotuksen perustalta oikeusministeriö pani kertomusvuonna tilaustutkimuksena vireille "Oikeudellis-historiallisen tutkimuksen koskien entisen Kemin ja Tornion lappien alueen asutus- ja väestöhistoriaa, maankäyttöä ja maanomistusoloja." Tutkimustehtävä on erilainen kuin saamelaistoimikunnan ehdottama, tutkimusryhmästä puuttuvat korkeimman akateemisen opinnäytteen suorittaneet henkilöt ja tutkimuksessa voi jäädä selvittämättä, millä nimenomaisella toimenpiteellä ja milloin saamelaisten aikaisemmin omistamat alueet olisivat siirtyneet valtion omistukseen.

Edellä (2.2) mainitussa yhteydessä Euroopan ministerikomitea totesi päätelmissään, että myös maanomistusoikeuteen liittyvien kysymysten ratkaisun viivästyminen on aiheuttanut riitoja. Neuvoa-antava komitea totesi kommentteissaan viitaten poronhoidon, kalastuksen ja metsästyksen tärkeyteen saamelaisille, että saamelaisalueen maaomistusoikeuskysymyksellä on erittäin suuri merkitys saamelaiskulttuurin suojelemiselle ja saamelaisten identiteetille alku-

peräiskansana. Neuvoa-antava komitea suositteli, että Suomi ratkaisee maa-oikeuskiistan mahdollisimman joutuisasti tavalla, joka edesauttaa saamelaisten kulttuurin suojelemista puuttumatta ei-saamelaisen väestön oikeuksiin.

Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaisten kotiseutualueen poronhoito säädetään poronhoitolain muutoksin saamelaisväestön erityisesti oikeudeksi puuttumatta alueen muun väestön poronhoitoon liittyviin oikeuksiin perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti (PeVL /1993 vp)

Kertomusvuonna saamelaistoimikunnan mietinnön perustalta laadittu oikeusministeriön luonnos hallituksen esitykseksi pyrki poistamaan ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifiointiin esteet hallinnollisella ratkaisulla. Lailla esitettiin perustettavaksi saamelaisten kotiseutualueen luonnonhoitoalueen neuvottelukunta, joka olisi hallinnoinut alueen valtionmaita eräissä suhteissa. Saamelaiskäräjät hylkäsi ratkaisun ILO:n alkuperäiskansasopimuksen vastaisena, koska neuvottelukunnassa olisi ollut muiden tahojen kuin saamelaisedustajistojen enemmistö.

Maa- ja metsätalousministeriö jonka hallinnonalalle saamelaiselinkeinoja ja saamelaisten maahan kohdistuvia oikeuksia koskevat asiat kuuluvat, ei pidä saamelaisia alkuperäiskansana, eikä kansansa ylipäätään, vaan lainsäädännöstä huolimatta katsoo, että jako saamelaisiin ja suomalaisiin on keinotekoinen.

3. SAAMELAISKÄRÄJÄT JA SAAMELAISTEN ITSEHALLINTO

Vuoden 2002 talousarvion käsittelyn yhteydessä valtionvarainvaliokunta katsoi, että oikeusministeriön tulee seurata saamelaisten kulttuurikeskus - hankeselvityksen valmistumista ja antaa tukea toteuttamisvaihtoehtojen, esimerkiksi EU-tukien kartoittamisessa. Saamelaiskäräjät ja Lapin liitto laativat kertomusvuonna yhdessä valtiovarainvaliokunnan tarkoittaman selvityksen, jonka mukaan Saamelaiskulttuurikeskus tulisi rahoittaa suunnittelun, rakentamisen ja kalustamisen osalta valtion talousarviovaroin. Hallitus totesi iltakoulussaan 22.5.2002, että saamelaisten kulttuurikeskuksen rahoitusmahdollisuudet ja toteuttamisaikataulu vaativat vielä tarkennetun hankeselvityksen valmistumista. Tällainen hankeselvitys on kertomusvuonna laadittu ja toimitettu oikeusministeriölle. Valtionvarainvaliokunta katsoo, että hankkeen suunnittelun käynnistämisen edellyttämä rahoitus tulee turvata (VvVM 40/2002 vp s. 88)

Saamelaiskäräjät esittää, että saamelaiskulttuurikeskus toteutettaisiin kansallisena erityishankkeena ja että hankkeen suunnittelua varten otetaan määräraha vuoden 2003 lisätalousarvioon.

Eduskunta edellytti vastauksessaan saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa koskevien lakiehdotusten lepäämään jättämiseksi (EV 14.2.1995/HE 248/1994 vp) sivistysvaliokunnan lausuntoon viitaten hallituksen selvittävän, miten voitaisiin saamelaiskäräjien yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia edelleen kehittää ja turvata saamelaiskäräjille riittävät voimavarat tehtäviensä hoitamiseen. Sivistysvaliokunnan mukaan tuli selvittää saamelaisten oikeus tehdä eduskunnalle annettavia aloitteita ja Saamelaiskäräjien vuotuista eduskunnalle annettavaa kertomusta.

3.1. Saamelaiskäräjien resurssit

Eduskunnan pöytäkirjan (3) johdosta hallitus ilmoitti kertomuksessaan eduskunnalle toimenpiteistään vuonna 1996, että oikeusministeriö pyrkii valtion talousarviokäsittelyn yhteydessä vuosittain varaamaan saamelaiskäräjien käyttöön riittävän määrärahan (K 4/1997 vp s. 110). Vaikka Saamelaiskäräjien itsehallintoon varattu määräraha on lisääntynyt 1.017.000 euroon, se on riittämätön tehtävien hoitoon. Ruotsin Saamelaiskäräjien poliittiseen toimintaan on varattu 16.692.000 Skr ja Norjan Saamelaiskäräjien saamelaispolitiikkaan 120.100.000 Nkr. Suora vertailu saamelaiskäräjien välillä on perusteltua, sillä nämä elimet vastaavat asemansa, tehtäviensä ja äänioikeutettujen määrän puolesta toisiaan. Suomen saamelaiskäräjien vaaliluettelossa on 5121, Ruotsin 6698 ja Norjan 9952 henkeä.

3.2. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Eduskunnan mainitun ponnen (3) johdosta hallitus ilmoitti vuoden 1996 toimintakertomuksessaan eduskunnalle, että oikeusministeriö on tilannut Lapin yliopiston pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutilta muiston muotoon laadittavan selvityksen siitä, miten Saamelaiskäräjien yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia voitaisiin edelleen kehittää (K 4/1997 vp s. 110). Kyseisessä oikeusministeriön muistiossa (OM/LAVO 2/1997) ei käsitellä eduskunnan sivistysvaliokunnan lausuntoa eikä sen sisältämiä asioita eikä oikeusministeriö ole ryhtynyt muihinkaan toimenpiteisiin eduskunnan ponnen johdosta.

Alueiden kehittämislain (602/2002) 10 § 1 momenttiin otettu maininta Lapin maakunnan maakuntaohjelmaan otettavasta saamelaiskulttuuria koskevasta osasta vahvisti Saamelaiskäräjien asemaa valmistelussa. Lainkohdan mukaan Saamelaiskäräjät vastaavat maakuntaohjelman tämän osan valmistelusta. Laki seutuyhteistyökokeilusta (/2002) koskee Pohjois-Lapin seutukunnassa suoraan kuntien ja Saamelaiskäräjien välistä suhdetta päättäessä eräistä rahoitushankkeista, jotka perustuslaki ja muu lainsäädäntö huomioon ottaen kuuluvat Saamelaiskäräjien toimivaltaan saamelaisten kotiseutualueella. Tämän lain järjestelyt puolestaan heikentävät Saamelaiskäräjien yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia.

4. VIRANOMAISTEN NEUVOTTELUVELVOLLISUUS

Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies ovat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan asioissa kiinnittäneet huomiota saamelaisten kuulemiseen ja Saamelaiskäräjien kannan huomioon ottamiseen. Nämä seikat toteutuvat huonosti maa- ja metsätalousministeriön perustuslain- ja lainvastaisten käsitysten (2.3) vuoksi. Seutuyhteistyökokeilua koskevan lain eduskuntakäsittelyssä perustuslakivaliokunta ei kuullut Saamelaiskäräjiä (PeVL 11 ja 11a/2002 vp). Laki hyväksyttiin siten, että se on ristiriidassa alueiden kehittämislain (602/2002) 10 § 1 momentin kanssa ja heikentää Saamelaiskäräjien asemaa sen toteuttaessa perustuslakia itsehallintoelimenä.

5. SAAMELAISET JA EUROOPAN UNIONI

Saamelaisten asema on vielä järjestämättä poronhoitolaissa. Poronhoito on Suomen EU-liitynnässä luettu maatalouden osaksi. Poronhoidon EU-työryhmä, jonka tuli selvittää Suomen EU-liitynnän vaikutuksia poronhoidolle vuoden 1996 loppuun mennessä, jätti työnsä kesken. Poronhoitolain lähtökohdista myös saamelaisten kotiseutualueen poronhoitoa kohdellaan EU-rahoituksessa kiinteän maatalon yhteydessä harjoitettavana maatilatalouden sivuelinkeinona, vaikka porosaamelaisten poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja paimentolaisuuteen. Saamelaisalueen poronhoidon rahoitukseen liitetään saamelaiskäräjien tahdon vastaisesti tilan hallintaan, porojen määrään ja poronhoitajan ikään kohdistuvia vaatimuksia, jotka ovat ristiriidassa sekä saamelaisten perusoikeuksien toteutumisen että Suomen EU-liitännäsovimuksen saamelaisia koskevan pöytäkirjan n:o 3 tavoitteiden kanssa. Tilanne tulee korjata kiireesti saattamalla eduskunnan käsiteltäväksi poronhoitolainsäädäntöä koskevat muutosehdotukset (ed. kapp. 2.3) ja samassa yhteydessä ehdotukset porotalouslainsäädännön ja porotalouden rahoitusta koskevaa lainsäädännön muutoksiksi saamelaisten kotiseutualueella.

Puheenjohtaja Pekka Aikio

Lakimiessihteeri Heikki J. Hyvärinen